

LATVIJAS VALSTS PREZIDENTS

VALSTS PREZIDENTA PAZIŅOJUMS

Rīgā

2021. gada 5. maijā

Nr. 11

Par Nacionālās pretošanās kustības dienu un Valsts valodas dienu

Augsti novērtēju Saeimas deputātu Artusa Kaimiņa, Jura Juraša, Marijas Golubevas, Māra Možvillo, Arvila Ašeradena un Ritvara Jansona iniciatīvu, sagatavojot un iesniedzot izskatīšanai Saeimā likumprojektu “Grozījumi likumā “Par svētku, atceres un atzīmējamām dienām”” (13. Saeimas likumprojektu reģ. nr. 1060/Lp13).

Likumprojektā, atsaucoties uz manu izteikto priekšlikumu, Saeimas deputāti piedāvājuši papildināt likuma “Par svētku, atceres un atzīmējamām dienām” 2. pantu un noteikt 17. martu kā Nacionālās pretošanās kustības piemiņas dienu un 15. oktobri kā Valsts valodas dienu (*sk. Valsts prezidenta Egila Levita 2019. gada 1. oktobra vēstuli Saeimas Cilvēktiesību un sabiedrisko lietu komisijai Nr. 212*).

Daru zināmu, ka esmu nosūtījis Saeimas Cilvēktiesību un sabiedrisko lietu komisijai kā atbildīgajai komisijai par šo likumprojektu savu viedokli par Nacionālās pretošanās kustības dienas un Valsts valodas dienas nepieciešamību mūsu svētku, atceres un atzīmējamo dienu kalendārā, īpašu uzmanību veltot 17. martam kā Nacionālās pretošanās kustības dienai.

A Par Nacionālās pretošanās kustības dienu

I

Nacionālās pretošanās kustības mērķis bija 1918. gada 18. novembrī proklamētās Latvijas Republikas neatkarības atjaunošana un valsts

nepārtrauktības uzturēšana visus okupācijas gadus, pretojoties abām – gan PSRS, gan nacistiskās Vācijas – okupācijas varām.

Nacionālās pretošanās kustība, tās dalībnieki un viņu centieni apstiprina Latvijas valsts nepārtrauktību. Neraugoties uz abu okupācijas varu faktisko prettiesisko kontroli pār Latvijas zemi un cilvēkiem, Latvijas valsts nepārtrauca savu pastāvēšanu un Latvijas tauta saglabāja savu valstsgribu, lai uz tās pamata rastu iespēju atjaunot Latvijas neatkarību un tās demokrātisko Satversmi.

Nacionālās pretošanās kustība un tās varoņi vēl tikai gaida vēsturiskā taisnīguma atjaunošanu un savas vietas atgūšanu mūsu sabiedrības vēsturiskajā atmiņā. To var sekmēt arī atsevišķas Nacionālās pretošanās kustības dienas noteikšana, kas dotu iespēju sabiedrībai atcerēties vēstures notikumus, godināt savus varoņus un nodot nākamajām paaudzēm atmiņas un stāstus par mūsu tautas pretestību okupācijas varām un izcīnīto uzvaru, atgūstot savu neatkarību un valsti.

II

Esmu piedāvājis kā Nacionālās pretošanās kustības dienu noteikt **17. martu**, šajā dienā atceroties un godinot visus, kuri uzturēja dzīvu Latvijas valsts ideju, tās nepārtrauktību, pretestības garu okupācijas varām visus garos okupācijas gadus.

17. marts ir **simboliski ietilpīgs datums**. 1944. gada 17. martā Latvijas Centrālās padomes vadībā tika pabeigta parakstu vākšana memorandam, kurā tika pieprasīta neatkarīgas un demokrātiskas Latvijas atjaunošana. Savukārt 1949. gada 17. martā Īles bunkurā nacionālie partizāni pret čekas pārspēku izcīnīja savu beidzamo kauju par brīvu Latviju.

Tādēļ simboliski 17. martā mēs varam godināt mūsu tautas **pretestību abām okupācijas varām** – gan PSRS, gan nacistiskās Vācijas totalitārajam režīmam. Tāpat 17. martā savijas kopā gan **bruņota pretošanās** ar ieročiem rokās, gan **nevardarbīga pretošanās**, atgādinot par savu taisnību un paliekot nesalauztiem ticībā Latvijai.

Tādēļ šajā dienā varam godināt un atcerēties **visus** mūsu nacionālās pretošanās kustības dalībniekus.

III

1944. gada 17. martā sagatavotais Latvijas Centrālās padomes memorands ar 188 latviešu politiķu, akadēmiķu, militāro un sabiedrisko darbinieku parakstiem ir iekļauts UNESCO programmas “Pasaules atmiņa” Latvijas nacionālajā reģistrā kā spilgta liecība par uzticību Latvijai, pilsonisko atbildību un patriotismu sarežģītos laikos.

Memorands konsolidē sevī Latvijas Centrālās padomes, kuras kodolu veidoja **likumīgi ievēlētās 4. Saeimas** politisko partiju pārstāvji, politisko

platformu un ir uzskatāms par **valstisku dokumentu**, kas piederīgs mūsu konstitucionālo dokumentu kopumam.

Uz memoranda pamata kurelieši mēģināja militāri atjaunot Latvijas neatkarību, pretojoties abām okupācijas varām, savu pārliecību apliecinot kaujās 1944. gada novembrī Kurzemē. Memoranda idejas iedvesmoja Latvijas Nacionālo partizānu apvienības politiskos mērķus, kuri 1945. gada martā izcīnīja Stompaku kauju.

Var atzīt, ka Latvijas Centrālās padomes sagatavotie konstitucionālā ranga dokumenti sevī ietver visas nacionālās pretošanās kustības mērķus un ideoloģiju cīņā par Latviju.

Bez tam atsevišķas pilsoniskās sabiedrības grupas jau vairākus gadus aizsākušas **pilsonisko iniciatīvu** 17. martu atzīmēt kā visas nacionālās pretošanās kustības dienu un šajā dienā jau ir **izveidojušās tradīcijas**, kuras gadu no gada tiek koptas un attīstītas.

Divos beidzamajos gados es kā Valsts prezidents arī esmu pievienojies šai pilsoniskajai iniciatīvai, aicinot tieši šajā dienā godināt mūsu nacionālās pretošanās kustības dalībniekus un atcerēties šīs mūsu valsts vēstures lappuses (*sk.: Levits E. Atcerēsimies varoņus. Latvijas Avīze, 2020. gada 13. marts*).

Esmu gandarīts, ka mans aicinājums ir ievērots un arvien vairāk 17. martā mūsu sabiedrībā uzmanības tiek veltīts nacionālajai pretošanās kustībai, kas jo īpaši svarīgi – šim Latvijas vēstures posmam pievērsta uzmanība plašsaziņas līdzekļos, skolās un ģimenēs.

IV

Lai gan pret 17. martu kā vienotu visas nacionālās pretošanās kustības dienu ir izskanējuši arī iebildumi, tomēr aicinu ieklausīties manos iepriekš minētajos argumentos un tos respektēt.

Mums būs grūti atrast citu līdzvērtīgu simboliski uzlādētu datumu, kas sevī ietvertu tādu apkopojošu un visaptverošu nacionālās pretošanās kustības vēstījumu.

Pretošanās okupantiem ilga no 1940. gada 17. jūnijam līdz 1991. gada 21. augustam. Tās formas un veidi bija ļoti dažādi. Militārā pretošanās ir ļoti svarīga pretošanās sastāvdaļa. Bez varonīgajiem partizāniem mūsu pretošanās nav iedomājama, un tiem mūsu vēsturiskajā atmiņā jāierāda goda vieta. Taču arī citi pretošanās veidi ir devuši savu pienesumu, lai latviešu gars okupācijas gados paliktu stingrs. Tas viss kopā arī beigās noveda pie mūsu uzvaras.

Tādēļ 17. martu kā visas nacionālās pretošanās dienu, kas ir visietilpīgākais datums un aptver visus pretošanās veidus un formas visu piecdesmit okupācijas gadu garumā, atbalsta arī nozīmīgas patriotiskās organizācijas – Latvijas Nacionālo partizānu apvienība, Latvijas ģenerāļu klubs, fonds “Namejs”, Latviešu virsnieku apvienība un Latviešu strēlnieku apvienība (*sk. Valsts*

prezidenta kanceleijā 2021. gada 23. aprīlī saņemto Latvijas Nacionālo partizānu apvienības vēstuli Valsts prezidentam).

Es aicinu ar likumdevēja lēmumu akceptēt un stiprināt vairākus gadus jau uzturēto pilsoniskās sabiedrības iniciatīvu šajā dienā godināt nacionālās pretošanās kustību, ņemot vērā to, ka šai dienai jau ir izveidojušās noturīgas tradīcijas.

Tāpat vēlos uzsvērt, ka tas neliedz atsevišķas mūsu nacionālās pretošanās kustības grupas un personības godināt arī citos datumos. Būtu tikai sekmējams, ka veidotos attiecīgas tradīcijas dažādās Latvijas vietās, arvien vērienīgāk mūsu sabiedrības vēsturiskajā atmiņā atgriežot zināšanas par pretestības vēsturi Latvijas nebrīves laikā un stiprinot mūsu valstsgribu šodien.

B Par Valsts valodas dienu

V

Mans ierosinājums 15. oktobrī atzīmēt Valsts valodas dienu šajos gados guvis sabiedrības ievērību. Arvien vairāk tieši šajā dienā mēs veltām uzmanību latviešu valodai kā vienīgajai valsts valodai Latvijas Republikā.

Valsts valodas diena kļūst par pozitīvu platformu latviešu valodas kā vienīgās valsts valodas pozīciju nostiprināšanai un tās pastāvēšanas un turpmākas attīstības sekmēšanai.

Valsts valodas dienas norisēs iesaistot dažādas sabiedrības grupas, mēs varētu skaidrot un popularizēt vienu no mūsu valsts un nācijas svarīgākajām konstitucionālajām vērtībām – latviešu valodu.

Savā vēstulē Ministru kabinetam par latviešu valodas kā vienīgās valsts valodas nostiprināšanu esmu aicinājis turpmākajos gados mērķtiecīgi veidot Valsts valodas dienas svinēšanas tradīcijas visā mūsu sabiedrībā (*sk. Valsts prezidenta Egila Levita 2021. gada 26. aprīļa paziņojuma "Par latviešu valodas kā vienīgās valsts valodas nostiprināšanu" XIII sadaļu*).

Saeimas deputātu iesniegtais likumprojekts ir vērsts uz šo uzdevumu izpildi valsts valodas politikas jomā.

VI

Priekšlikums noteikt 17. martu kā Nacionālās pretošanās kustības dienu un 15. oktobri kā Valsts valodas dienu sabiedrībai ir labi zināms un apspriests jau teju divus gadus.

Ir bijis pietiekams laiks izvērtēt šos priekšlikumus. Tagad ir laiks likumdevēja **politiskam lēmumam** par to, ka mūsu svētku, atceres un atzīmējamo dienu **kalendārā ir vieta** Nacionālās pretošanās kustības dienai un Valsts valodas dienai, un **tieši** 17. martā un 15. oktobrī.

Es ceru, ka Saeimas Cilvēktiesību un sabiedrisko lietu komisija sekmīgi strādās ar iesniegto likumprojektu un likumdošanas darbs Saeimā noslēgsies ar pieņemtu likumu, kurš ir nepieciešams mūsu sabiedrības vēsturiskās atmiņas un valsts konstitucionālo pamatu izpratnes stiprināšanai.

Valsts prezidents

Egils Levits